

Volume II (2016)

N. FAULKNER, *Roma: Kartalların İmparatorluğu*. İstanbul 2015.
Yordam Kitap, 352 sayfa (13 harita ve 32 levha ile). Çev. Ç. Sümer.
ISBN: 9786051720975

Mert Atalay AVCI

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni M. A. Avcı, *Roma: Kartalların İmparatorluğu*. Yazar: N. Faulkner. *Libri* II (2016) 435-438.
DOI: 10.20480/lbr.2016033

Geliş Tarihi: 25.11.2016 | Kabul Tarihi: 15.12.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 20.12.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016033>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

**N. FAULKNER, *Roma: Kartalların İmparatorluğu*. İstanbul 2015. Yordam Kitap,
352 sayfa (13 harita ve 32 levha ile). Çev. Ç. Sümer. ISBN: 9786051720975**

Mert Atalay AVCI*

Antikçağdaki en güçlü devletlerden biri olarak görülen Roma, MÖ VIII. yüzyılda İtalya Yarımadası'nda yedi tepe üzerine ilk kez kurulduğu zaman küçük bir yerleşimken, zaman içerisinde büyük bir imparatorluk haline gelmiştir. Sayısız savaşların sonucunda Akdeniz havzasında genişleyerek siyasi, sosyal, ekonomik ve coğrafi bakımdan zenginleşmiş ve ilerleyen süreçte giderek güç kaybetmesinin sonucunda MS 395'te Doğu - Batı İmparatorluğu olarak ikiye ayrılmıştır. Batı İmparatorluğu MS 476'da Germen istilaları nedeniyle yıkılırken, Doğu Roma MS 1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilinceye değin, 1000 yıldan fazla bir süre Akdeniz havzası üzerindeki politikaları şekillendiren bir imparatorluk olmuştur.

Neil Faulkner tarafından 2008 yılında *Rome: Empire of the Eagles (Roma: Kartalların İmparatorluğu)* başlığıyla İngilizce olarak yayımlanan çalışma 2015 yılında Çağdaş Sümer tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu çalışma beş ana bölüm altında incelenmektedir. Yazarın, çalışmanın hazırlanmasında yardımcı bulunanlara şükranlarını sunduğu *Teşekkür* (9-10) yazısının ardından *Giriş* (11-14) bölümüne geçilmektedir. Burada yazar okuyuculara Roma dünyası hakkında bazı sorular yöneltilmektedir. Akabinde, Roma İmparatorluğu ile günümüz ABD'si arasında yapılan kıyaslamalara değindikten sonra, Roma İmparatorluğu'na Marksist bir açıdan nasıl yaklaştığının sinyallerini vererek "bu kitap tartışmaya yapılan bir katkıdır" ibaresini kullanmaktadır. Roma emperyalizminin en önemli dayanağının savaşlar olduğunu belirten yazar bu doğrultuda imparatorluk genelinde bir gasp sisteminin oluşturulduğunun altını çizmektedir. Akabinde, günümüzde büyük devletlerin gerçekleştirdikleri işgallerin ve sömürü politikalarının "demokrasi ve özgürlük için" yapıldığı kisvesi altında gizlenmeye çalışıldığını iddia etmekte ve bu durumun Roma için de geçerliliğini koruduğunu savunmaktadır. Bu bakımdan yazarın barış, yasa ve uygarlığı -de facto- olarak temsil ettiğini vurgulamaktadır. Gerçektenyse, azınlığın zenginleşmesi için katliam ve yağmadan çekinilmemiş olduğunun altını çizmektedir. Yazar, "bu kitabın konusu da işte bu gerçeklik" şeklindeki ibaresiyle bu düşüncesini onaylamaktadır.

Eskiçağ Para Birimleri Üzerine Not (15-34) kısmında MS I. ve II. yüzyıllarda Roma İmparatorluğu'nda kullanılan para birimini ve saflığını konu edinilmekte, aynı zamanda Roma askerlerinin maaşları ile dönemin sikkelerini günümüz muadili olan dolar ve sterlin cinsinden karşılıklarıyla açıklanmaktadır. Ayrıca, Roma İmparatorluğu'nun MÖ VII. ve MS V. yüzyıllar arasındaki sürecine dair -coğrafi ve siyasi- 13 farklı harita bu kısma ek olarak sunulmaktadır. *Öndeyiş* (35-42) kısmında ise, Romalıların kökenleri sorgulanmakta, bu doğrultuda özellikle Vergilius ve Livius'un eserleri irdelenmektedir. Böylelikle, efsanevi Troya'nın yıkılışıyla bu şehirden kaçan Aeneas'ın

* Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya. mertaa3@hotmail.com

İtalya'ya varmasına, ayrıca Roma şehrinin kuruluşuna ve sonrasında yaşananlara özet olarak değinen yazar, bir klasik arkeolog olarak hikâyelerin değil, arkeolojik buluntuların önemini vurgulamaktadır.

Birinci bölüm, Roma'nın kuruluşundan bir süper güç olma yolunda geçirdiği erken sürece odaklanarak, *Emperyal Bir Şehir Devletin Oluşumu, MÖ 750-367 Civarı* (43-77) başlığını taşımaktadır. Bu bölümde kendi içerisinde dört alt başlığa ayrılmaktadır. Birinci alt başlık olan *Romulus'un Halkı: Latin Şefliği, MÖ 750-625* (43-50) kapsamında, Palatium Tepesi ve coğrafyası için açıklayıcı bilgiler verilmektedir. Ardından coğrafyanın etnik yapısının çeşitliliğine ve bu etnik yapıya mensup insanların ortak bir din sayesinde birleştiğine vurgu yapılmaktadır. İkinci alt başlık *Tarquinusların Şehri: Etrüsk Şehir Devleti, MÖ 625-509 Civarı* (50-59); Romalıların üzerindeki Etrüsk etkisini irdelemektedir. Bu bağlamda, Roma'nın bir şehir devleti olması, Etrüsklerin Roma üzerinde bıraktığı mirasa dayandırılmaktadır. Üçüncü alt başlık *Altı Yıllık Çekişme: Patrici Rejimi, MÖ 509-449 Civarı* (59-68) özelinde, Roma rejiminin monarşiden cumhuriyete geçişinin nedenleri tartışılmakta, bunu takiben gerçekleşen yeniliklerle beraber *pleb'lerin patrici'ler* karşısında mücadelesi konu edinilmektedir. Dördüncü alt başlık *Hubris ve Nemesis: Bölünmüş Cumhuriyet, MÖ 449-367* (69-77) Roma'nın emperyalist bir güç olma noktasında geçirdiği evreleri değerlendirme altına almaktadır. Akabinde, toplumsal tabakaların birbirleriyle mücadelesine ve de bu mücadeleyi bitiren Licinia - Sextia yasalarına antikçağ historiograflarından Polybios'un görüşleri doğrultusunda değinilmektedir.

İkinci bölüm, Roma'nın yayılmacı politikaları doğrultusunda sürdürdüğü, Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli savaşlarını konu edinerek *Bir Süper Gücün Yükselişi MÖ 343-146* (78-131) başlığını taşımaktadır. Bölüm kendi içerisinde beş alt başlığa ayrılmaktadır. Bu bölümün *Merkezi İtalya'nın Fethi: Latin ve Samnit Savaşları, MÖ 343-290* (78-88) olarak adlandırılan ilk alt başlığı, Merkezi İtalya'da giderek güçlenen Roma'nın hâkimiyet altına aldığı şehirler ve kurduğu koloniler sebebiyle Samnitler için tehdit unsuru oluşturması ve de bu iki baskın gücün karşı karşıya gelmesi sürecine odaklanmaktadır. İkinci alt başlık, *Güney İtalya'nın Fethi: Pyrrhus Savaşı, MÖ 280-275* (88-96) Güney İtalya'da yer alan Hellen şehirlerinin Roma hegemonyasına girmek istememeleri ve bu doğrultuda Epeiros kralı Pyrrhos ile ittifak kurmalarıyla patlak veren savaşları konu edinmektedir. Üçüncü alt başlık *Sicilya'nın Fethi: Birinci Pön Savaşı, MÖ 264-241* (96-105) Roma'nın Batı Akdeniz ticaretinde söz sahibi olabilme amacıyla Sicilya üzerine gerçekleştirdiği askeri harekâtlara ve de sonucunda cereyan eden olaylara odaklanmaktadır. Dördüncü alt başlık *Kapıdaki Düşman: İkinci Pön Savaşı, MÖ 218-202* (105-120) Kartacalıların Birinci Pön Savaşı'nın intikamını almak amacıyla gerçekleştirdikleri karşı atağın başarılı sonuçlarını, Roma'nın ise Hannibal'e karşısındaki seri mağlubiyetlerini ve akabinde Romalıların kendisine karşı duydukları korkuyu konu edinmektedir. Beşinci alt başlık, *Akdeniz'in Fethi: Makedonya Savaşları, MÖ 200-146* (120-131) Roma'nın yeni fetihler için gözünü Makedonya'ya çevirmesi konusu üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde ayrıca savaş ganimetlerinin adaletsizce dağıtılması nedeniyle Roma'daki toplumsal düzenin bozulmasına da yer verilmektedir.

Üçüncü bölüm, toplumsal düzenin bozulmasına paralel olarak artan iç huzursuzluklar neticesinde cumhuriyet rejiminin sonuna yaklaşılması ve çözüm olarak *princeps* idaresine geçiş yapılması sürecini konu edinerek *Roma Devrimi, MÖ 133-30* (132-203) başlığını taşımaktadır. Bu bölümün birinci alt başlığı *Başarısız Bir Devrim: Gracchi, MÖ 133-122* (132-149) kapsamında Roma'da Gracchus kardeşlerin *pleb'lerin* haklarını savunarak *patrici'ler* karşısında üstünlük kurması konu edilmekte ve bu doğrultuda Tiberius Gracchus'un öldürülmesi ele alınmaktadır. İkinci alt

başlık *Halkçı Bir General: Marius'un Hâkimiyeti, MÖ 107-88* (150-163) Gaius Marius'un askeri başarılarına paralel olarak gerçekleştirdiği askeri reformlara ve Roma askeri sisteminin değişimine odaklanılmaktadır. Üçüncü alt başlık *Gerici Bir General: Sulla'nın Üstünlüğü, MÖ 88-79* (161-172) kapsamında ise, Sulla'nın askeri geçmişiyle ilgili bilgiler verilmekte ve kendisinin idareyi ele almasını takiben *pleblerin* gücünü kırarak *senatonun* otoritesini güçlendirme çabasının altı çizilir. Dördüncü alt başlık *Yükselen Güneş: Pompeius'un Hâkimiyeti, MÖ 77-60* (172-185) özelinde, Pompeius'un genç yaşlarda öne çıkması, politik yükselişi ve Roma'nın içinde bulunduğu sıkıntılarla baş etme yöntemi açıklanmaktadır. Beşinci alt başlık *Rubicon'u Geçmek: Birinci Triumvirlik, İç Savaş ve Caesar'ın Diktatörlüğü, MÖ 59-44* (185-196) olarak isimlendirilmektedir. Burada, Caesar ve Pompeius'un askeri ve siyasi mücadelelerine yer verilmektedir. Akabinde ise, bu ikilinin mücadeleleri sonucunda Roma'da patlak veren iç savaşı tecrübeli ordusu ve akıl dolu stratejileriyle kazanan Caesar'ın faaliyetlerine yer verilmekte ve onun Roma'da tek adam olmasını istemeyen senatörlerce katledilişi hikâyeye edilmektedir. Altıncı alt başlık *Yeni Bir Caesar: İkinci Bir Triumvirlik, MÖ 43-31* (196-203) ise Caesar yanlısı üç lider Octavianus, Antonius ve Marcus Lepidus arasında geçen mücadeleleri konu alarak Octavianus'un tek adam olarak idareyi ele almasını analiz etmektedir. Sonuç olarak yazar, yaşanan bu olaylar neticesinde Cumhuriyetin rejiminin son bulunduğunu İmparatorluk döneminin başladığını nakletmektedir.

Dördüncü bölüm, *Pax Romana, MÖ 30- MS 161* (204-254) başlığını taşımaktadır. Bu bölüm özelinde, Octavianus'un Augustus unvanıyla imparator olarak Roma İmparatorluğu'nun başına geçmesi sonucunda *Pax Romana* Dönemi'nin başlaması ve gelişimi konu alınmaktadır. Buna ek olarak, söz konusu döneminin son sürecine kadar devam eden, Roma İmparatorluğu'nun sınırları içinde ve dışında süre gelen mücadeleler de incelenmektedir. Bu bölüm kendi içerisinde dört alt başlığa ayrılmaktadır. İlk alt başlık *Yeni Düzen: Augustus'un Hükümdarlığı, MÖ 30 - MS 14* (204-213) olarak adlandırılmaktadır. Burada, Octavianus'un Augustus unvanını almasıyla, Roma'da *Principatus* Dönemi'nin başlama süreci analiz edilmektedir. Bu doğrultuda yazar, imparatorluğun en parlak döneminin Augustus zamanında yaşandığını belirterek, Augustus'tan sonraki imparatorlar yönetiminde böylesine geniş bir ölçekte büyüme gerçekleşmediğini belirtmektedir. İkinci alt başlık *İktidarın Sınırları: Iulius-Claudius İmparatorları, MS 14-68* (213-226) özelinde, MS 14'te İmparator Tiberius ile başlayıp MS 68 yılında İmparator Nero ile sona eren Iulius - Claudius Hanedanı'nın sentezi yapılarak, akabinde hanedan üyeleri olan imparatorların saray içi hizipleşmeler ve entrikalar sonucu değişen faaliyetlerine değinilmektedir. Üçüncü alt başlık *İmparatorluğun Sınırları: Dört İmparator Yılları ve Flavius Hanedanı, MS 69-96* (226-239) ise, Nero'nun ölümünü, ardından Roma'da bir yıl içerisinde dört imparatorun tahta sahip olabileme adına verdikleri mücadeleleri ve Flavius Hanedanı'nın idareyi ele alarak siyasi düzeni yeniden tesis etmesini konu edinmektedir. Dördüncü alt başlık *Kısa Bir Altın Çağ: Traianus, Hadrianus ve Antoninus Pius, MS 98-161* (239-254) olarak isimlendirilmektedir. Burada, Traianus ile başlayıp Antoninus Pius ile devam eden ve Roma açısından altın çağ olarak bilinen dönem konu alınmakta, ayrıca bu imparatorların başarıları ve rakipleriyle süre gelen mücadeleleri aktarılmaktadır.

Beşinci bölüm, *Batı Roma İmparatorluğu'nun Gerileyişi ve Çöküşü* (255-329) başlığını taşımaktadır. Bu bölümde genel olarak, gerileyen ve bu gerileme sonucunda çöküşe sürüklenen Roma'nın bu süreçte eski gücüne yeniden kavuşmaya çalışması, bu bağlamda Marcus Aurelius ile askeri Monarşi, Diocletianus ile beraberse Tetrarşi yönetiminin uygulanması ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, Tetrarşi yönetiminin imparatorluğu yönetmeyi kolaylaştırmasının yanında ilerleyen süreçte birlikte iki ayrı kutba ayırması konu alınarak, Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşüne

kadarki yaşanan mücadelelere gönderme yapılmaktadır. Bölümün birinci alt başlığı *Askeri Monarşi: Marcus Aurelius, Commodus ve Septimius Severus, MS 161-211* (255-270) olarak adlandırılmaktadır. Burada, Marcus Aurelius'un imparatorluğu ayakta tutabilmek ve devletin otoritesini arttırabilmek amacıyla uygulamaya koyduğu Askeri Monarşi rejimi incelenmektedir. Buna ek olarak, Commodus'un başa geçmesiyle imparatorluğun çöküş sürecinin başladığı belirtilmektedir. Son olarak, Commodus'un öldürülmesinin ardından Severus'un idareyi ele alması ve ardından yeni bir dönemin başlamasına dair süreç değerlendirme altına alınmaktadır. İkinci alt başlık ise *Anarşi: Caracalla'dan Diocletianus'a, MS 211-284* (270-286) olarak adlandırılmaktadır. Burada ise, Caracalla'nın otoritesini sağlamlaştırabilmek adına askerleri yüksek maaş vaadiyle kendi safına çekmesinden ve de bunun maliyetini halka yüklemesinden, akabinde bu durumun yarattığı iç huzursuzluğun anarşi ortamını doğurmasından ve yer yer iç isyanların başlamasından söz edilmektedir. Ardından da, Diocletianus'un iktidara geleceği zamana kadarki ortamın genel bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Üçüncü alt başlık *Geç Roma Karşı Devrimi: Diocletianus, Tetrarşi ve Büyük Constantinus, MS 284-337* (286-301) özelinde ise, Diocletianus'un imparatorluğun yönetimini kolaylaştırmak için Tetrarşi sistemini hayata geçirmesi, Constantinus'un da Hıristiyanlığı benimseyerek Hıristiyanların koruyuculuğunu üstlenmesi ve yeni bir çizgide ilerlemesi süreçleri irdelenmektedir. Dördüncü alt başlık olan, *Gerileyen Şehir ve Kır: Constantinus'un Hanesi ile Valentinianus'un Hanesi MS 337-378* (301-314) kapsamında, MS III. yüzyıldan MS IV. yüzyıl ortalarına kadar Roma'da gerileyen şehir ve kır hayatı hakkında bazı değerlendirmeler aktarılmaktadır. Sonrasında Constantinus ve Valentinianus hanelerince izlenen hane politikaları değerlendirilmektedir. Beşinci ve son alt başlık, *İmparatorluğun Sonu: Theodosius'tan Romulus Augustulus'a, MS 379-476* (315-329) olarak adlandırılmaktadır. Burada, hem doğu hem de batının son imparatoru olan Theodosius'un imparatorluğu yeniden canlandırmak istemesi bu doğrultuda da Gotlara karşı giriştiği mücadelesi konu alınmakta, ayrıca imparatorun ölümü sonrasında imparatorluğun bir daha asla birleşmemek üzere ikiye bölünmesi incelenmektedir. Hemen ardından, Batı Roma İmparatorluğu'nun barbar akınlarına daha fazla dayanamayıp yıkılışı üzerinde durmakta ve yazarın "*Roma'da MÖ 753 yılında başlayan hikâye, MS 476 yılında yine aynı yerde sona ermişti*" şeklindeki ibaresiyle çalışma sonlandırılmaktadır.

Kitap *Zaman Çizelgesi* (330-340), *Kaynakça* (341-342), *Bibliyografik Notlar* (343-347) ve *Dizin* (348-352) kısımlarıyla son bulmaktadır. Sonuç olarak yazar bu çalışmada ağırlıklı olarak birincil kaynaklara başvurmakta, yer yer günümüz eskiçağ araştırmacılarının da görüşlerini özetleyerek okuyucuya sunmaktadır. Farklı bir bakış açısıyla yazılmış olan bu çalışmada yazar, Roma İmparatorluk tarihine eleştirel bir yaklaşım sergileyerek Roma'nın kendi kurmuş olduğu gasp sistemi doğrultusunda nasıl yıkıldığını ve imparatorluğun fethettiği coğrafyalardaki halkları köleleştirerek bu emekleri ne şekilde sömürdüğünü gözler önüne sermektedir.